

Så stärker vi det regionala miljömålsuppdraget

Budskap och arbetssätt som ger ny kraft framåt när miljömålen fyller 25 år 2024

RUS - REGIONAL UTVECKLING &
SAMVERKAN I MILJÖMÅLSSYSTEMET

Länsstyrelserna

7 budskap och arbetsätt

för att stärka det regionala miljömålsuppdraget

- 1 **Använd miljömålen i arbetet för miljö och hållbar utveckling**
- 2 **Stärk den interna dialogen och arbeta tvärsektoriellt**
- 3 **Identifiera och utgå ifrån drivkrafter och synergier**
- 4 **Använd miljömålsuppföljningen mer och utveckla spridningen av den**
- 5 **Arbeta med åtgärdsprogram som ett viktigt styrdokument på länsnivå**
- 6 **Utveckla regional och lokal samverkan**
- 7 **Nyttja det stöd som RUS ger via projekt och kunskapshöjande insatser**

Att stärka det regionala miljömålsuppdraget och hitta ny kraft framåt när miljömålen fyller 25 år

Miljömålen har nu funnits i 25 år. Miljömålssystemet – med generationsmålet, de 16 miljö kvalitetsmålen, etappmålen som steg på vägen, dess systematiska uppföljning och grund för strukturerat miljöarbete – har tjänat miljöarbetet väl, både lokalt, regionalt och nationellt. De beslutades av riksdagen den 28 april 1999.

Miljömålen är stjärnor som blinkar mot oss och visar oss långsiktighetens behov i den kortsiktighet som ofta råder, sa Miljömålsrådets första ordförande.

Miljömålen är också en viktig del i arbetet med hållbar utveckling i stort och regeringen har tydliggjort att de utgör det nationella genomförandet av Agenda 2030:s miljörelaterade mål och delmål samt att arbetet för att nå miljömålen även bidrar till att nå andra mål i Agenda 2030.

Miljömålen är ett stabilt och långsiktigt uppdrag för länsstyrelserna, liksom för Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och många andra myndigheter. Andra aktörer som kommuner, regioner och näringslivet förhåller sig till och arbetar också för miljömålen. Miljömåluppdraget finns i den sjätte paragrafen i länsstyrelseinstruktionen.

MILJÖMÅLSUPPDRAGET I LÄNSSTYRELSEINSTRUKTIONEN

6 § Länsstyrelsen ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Länsstyrelsen ska särskilt

1. samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet,
2. utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljö kvalitetsmålen,
3. stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljö kvalitetsmålen, och
4. verka för att generationsmålet och miljö kvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsen ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs.

Länsstyrelsernas samverkansorgan RUS – Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet – initierade 2023 en dialog inom länsstyrelserna och med andra närstående parter om hur vi kan stärka det regionala miljömålsuppdraget och redovisa budskap och arbetssätt för detta när miljömålen fyller 25 år. Den 10 oktober hölls en workshop där ett 40-tal av länsstyrelsernas miljömålssamordnare och chefer samt även deltagare från RUS styrgrupp diskuterade frågan om vilka utmaningar och möjligheter vi har och hur vi kan gå vidare med dessa. Vid det årliga Nobelmötet för det regionala miljömålsuppdraget i december hölls en uppföljande workshop där resultatet från den 10 oktober togs vidare. Slutresultatet, detta dokument, har lagts fast av RUS styrgrupp och kontaktlänsråd miljömål i april 2024 efter en remiss där hälften av länsstyrelserna lämnat synpunkter.

De sju budskapen/arbetssätten som följer här är resultatet av dialogen. I RUS arbete med förändringsledning lyfts *den magiska siffran sju* fram, som lagom antal punkter att greppa och komma ihåg, vilka återkommer här.

Budskapen/arbetssätten är i första hand tänkta att användas på varje länsstyrelse i strategiska diskussioner om hur miljömålsuppdraget bedrivs och dess betydelse för alla verksamheter som berörs, men också i länsstyrelsegemensamma sammanhang och i andra hand även i kommunikation med andra när vi informerar om och motiverar miljömålsarbetet, inte minst nationellt målansvariga myndigheter.

Med dessa sju budskap/arbetssätt är förhoppningen att bidra till ny kraft och energi i miljömålsarbetet och länsstyrelsernas miljömålsuppdrag. Det är ett stort uppdrag, med förhållandevis små resurser. Genom samordning och att kroka arm mellan uppdrag kan resurserna användas på ett effektivt sätt och synergier kan tillvaratas. Det är också nödvändigt att våga prioritera och kanske fokusera på de miljömål och frågor som är mest relevanta i länet. Resurser behövs också för länsstyrelsegemensamt arbete. De regionala miljömålsmedel som kommer från regeringens anslag 1.2 för miljöövervakning och miljömålsuppföljning är av stor betydelse för det regionala miljömålsarbetet.

Sju budskap och arbetssätt för hur vi stärker det regionala miljömålsuppdraget

1. Använd miljömålen i arbetet för miljö och hållbar utveckling

Sveriges miljömål har bidragit väsentligt till Sveriges ambitiösa och framgångsrika miljöarbete. Miljömålssystemet är stabilt och långsiktigt och har beslutats av riksdagen, vilket gör det lätt att samlas kring för olika aktörer. Miljömålen är en styrka och en grund att stå på för miljö- och hållbarhetsarbetet. Använd miljömålen, även i andra sammanhang än rena miljömålsammanhang. Använd etappmålen mer, målen som visar steg på vägen. Koppla dem till positiva insatser som sker, och använd dem för att berätta om miljötillståndet. Utveckla kommunikationen av miljömålen och miljömålsarbetet.

Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling tillför viktiga delar, inte minst ett helhetsperspektivet. Koppla miljömålen till de globala målen, men låt dem inte ersätta dessa, eftersom miljömålen är mer detaljerade och användbara i specifikt miljöarbete. Kommunera respektive målsystem utifrån vad som är ändamålsenligt för målgruppen.

2. Stärk den interna dialogen och arbeta tvärssektoriellt

Miljömålen bör ses som en strategisk ledningsfråga. Ledningens och berörda chefers stöd är centralt för miljömålsuppdraget. Låt miljömålen vara med och styra verksamhetsplaneringen. Alla har ett ansvar att implementera miljömålen i sin verksamhet, detta kan behöva kommuniceras mer. Arbeta tillsammans på både lednings- och medarbetarnivå i alla verksamheter. Organisera och placera miljömålssamordningen så att miljömålsuppdraget blir så kraftfullt som möjligt. Miljömålsuppdraget är ett tvärssektoriellt strategiskt uppdrag som behöver ha bred förankring och är relevant för många andra uppdrag. Miljömålsuppdraget ska inte vara något vi arbetar med, utan kan med fördel integreras i redan befintliga strukturer. Förankra och väv in miljömålen på den egna funktionen/enheten och i det dagliga arbetet.

Samordna miljömålen, Agenda 2030, energi och klimat och andra uppdrag såsom tillsyn och prövning. Prata med varandra och bilda vid behov tvärssektoriella grupper. Kroka arm mellan uppdrag för att skapa synergier och samordningsvinster. Men våga också hantera komplexa frågor där målkonflikter uppstår internt. Genom att samarbeta bra internt förbättras också möjligheterna att driva på arbetet externt. Paketera miljöarbete så det blir användbart, kanske genom att fokusera på att driva några mål åt gången.

3. Identifiera och utgå ifrån drivkrafter och synergier

Samverka med andra uppdrag och områden där miljömålen kan bidra men också få draghjälp. Koppla miljömålen till Agenda 2030 och de sociala och ekonomiska dimensionerna av hållbar utveckling. Detta gäller både internt på Länsstyrelsen och i den externa samverkan. Arbeta först med områden där det är lätt att se synergier. Då är det lättare att se resultat. Involvera redan engagerade aktörer först för att få fart på andra. Utöver att identifiera synergier, är det också viktigt att hantera mål- och intressekonflikter samt att förankra och skapa acceptans för olika åtgärder. Använd nya arbetssätt och metoder, däribland kunskap från förändringsledning. Detta behövs om vi ska kunna bidra till en hållbar samhällsomställning. Våga prata om komplexitet.

Uppmärksamma viktiga frågor genom miljömålsarbetet som för tillfället inte är i fokus och koppla till områden som är mycket i fokus. Låt miljömålsarbetet inbegripa frågor som saknar andra uppdrag på länsstyrelsen och regionalt, däribland cirkulär ekonomi, hållbar konsumtion och resiliens. Använd exempelvis samhällsekonomisk analys som sätt att prata om miljömålen och få helhetsperspektiv. Inkludera miljömålsens perspektiv i diskussionen om den gröna omställningen.

4. Använd miljömålsuppföljningen mer och utveckla spridningen av den

Den regionala miljömålsuppföljningen är ett viktigt kunskapsunderlag och en lägesbild för det regionala miljötillståndet och miljöarbetet som kan få en starkare roll regionalt. Uppföljningen kan användas och kommuniceras mer och bättre inom länsstyrelsen och gentemot kommuner, näringsliv och andra aktörer och därigenom också bli mer åtgärdsdrivande. Miljömålsuppföljningen – med fördjupad utvärdering, årlig uppföljning och indikatorer – behöver löpande skötas och utvecklas så att den blir så ändamålsenlig och effektiv som möjligt. I dialog med Naturvårdsverket, som samordnar uppföljningen, behöver RUS och länsstyrelserna bidra. I miljömålsuppföljningen och kommunikationen av denna behöver förflyttning framåt synliggöras mer så att uppföljningen, förutom att beskriva tillstånd och åtgärder, även får vara något som ger positiv energi i arbetet.

5. Arbeta med åtgärdsprogram som ett viktigt styrdokument på länsnivå

Åtgärdsprogrammet för miljömålen är det regionala åtgärdsprogram som är till för miljödimensionen av hållbar utveckling. Det bör ses som ett av länets viktigaste styrdokument, som länets aktörer kan enas och samverka kring, och ses som något som bidrar till och samspelar med den regionala utvecklingsstrategin. Det bör finnas en samsyn mellan länsstyrelserna om syftet med regionala åtgärdsprogram för miljömålen, vilket framtagna rekommendationer bidrar till. Alla länsstyrelser bör ha ett sådant åtgärdsprogram som en central del i miljömålsarbetet. Läggs samman olika områden och teman i arbetet med åtgärdsprogrammet, som kan omsättas i olika genomförandeprocesser. Även i andra strategier och handlingsplaner som länsstyrelsen har behöver miljömålen beaktas. Det länsstyrelsegemensamma IT-stödet Åtgärdswebb för miljömålen syftar till att användas för uppföljning av åtgärderna och behöver användas mer av länsstyrelserna.

6. Utveckla regional och lokal samverkan

Regionala samverkan behövs på strategisk och operativ nivå, med olika aktörer, både inom privat och offentlig sektor, samt organisationer. Länsstyrelsen behöver nyttja befintliga forum och sammanhang eller skapa nya där miljömålsarbetet kan tas upp. På övergripande nivå i exempelvis regionala råd, och inom olika sakområden.

Kommunerna är viktig samarbetspartner och stödet till dessa behöver fortsatt utvecklas, särskilt till mindre kommuner. Kontakterna bör samordnas inom länsstyrelsen så att miljömålen kan komma med i olika sammanhang och därmed bidra till resurseffektivitet. Ett nätverk med kommunernas miljö- och hållbarhetsstrategier bör finnas i länet.

Det är viktigt att länsstyrelsen och regionen har ett väl fungerande samarbete för att koppla miljömålen till det regionala utvecklingsarbetet. Likaså högskola och universitet för att i arbetet ta del av kunskapsförsörjning, utbildning och forskning inom miljöområdet. Länsstyrelsen behöver i miljömålsarbetet också ha kontakter med näringslivet och verksamhetsutövare, som är centrala för att miljömålen ska kunna nås. En väg till näringslivet är att söka dialog med deras regionala branschorganisationer, en annan genom andra länsstyrelseverksamheter som har företag som målgrupp.

7. Nyttja det stöd som RUS ger via projekt och kunskapshöjande insatser

Den gemensamma samverkan som finns mellan länsstyrelserna inom RUS och som sker tillsammans med andra parter nationellt, regionalt och lokalt är viktigt för länsstyrelsernas arbete och uppdrag med miljömålen. Det kräver samordning, stöd, erfarenhetsutbyte, spridning av goda exempel, metodutveckling och gemensamma kommunikationsinsatser, inom såväl miljömålsuppföljning som stöd i åtgärdsarbetet. Särskilt fokus ska vara på det som ingår i länsstyrelseinstruktionens § 6. Genom RUS stimuleras tvärspektoriell samverkan och skapas en kontaktyta för miljömålsarbetet mellan lokal, regional och nationell nivå samt till andra länsstyrelseverksamheter och länsledningarna. Arbetet genom RUS behöver fortsätta att utvecklas och utvärderas löpande. Det är viktigt att arbetet är väl förankrat och till nytta för miljömålssamordnare och andra intressenter. Lämna feedback till RUS så att Länsstyrelsen får det stöd som efterfrågas och tänk på att använda och sprida resultatet av RUS arbete.

Länstyrelserna

www.lansstyrelsen.se